احمدهادى مقصودى.

روزه، زكات وحج

عبادات اسلاميه مجموعه‌سينك

« بيشنچى جزئى »

ابتدائى مكتبلرنك اوچنچى صنف شاگردلرى اوچوندر.

۷

سنه ۱۳۳۳ ـ ۱۹۱۵

Эта книга, допущена Его Превосходительствомъ Г. Попечителемъ Оренбургскаго Учебнаго Округа отъ 9 апрѣля 1913 г. за № 5073 къ классному употребленію въ татарскихъ и русско-татарскихъ школахъ.

ИЗДАНІЕ СЕДЬМОЕ

Первое изданіе дозволено цензурою въ Петроградѣ 11 октября 1904г.

КАЗАНЬ.

Лито-Типографія И. Н. Харитонова. Казань. 1915

بسم الله الرحمن الرحيم

۱) آيت كريمه: (يا أيها الذين آمنوا كتب عليكم الصيام كما كتب على الذين من قبلكم، لعلكم تتقون ❁) سورة البقرة.

مالى: «اى مؤمن بندەلر، اوّل زمانده‌غى مؤمنلرگه فرض قيلنغانى كبى، تقوالغكز آرتسون اوچون (رمضانده) روزه طوتو سزگه‌ده فرض قيلندى»

۲) حديث شريف: لكل شيء زكاة وزكاة الجسد الصيام ❁

معناسى: (هر نەرسەنك بر زكاتى، يعنى پاكلاوچيسى بولادر. تەننك زكاتى روزەدر.

صَوْم - روزه

۳) رمضان آينده هر كون روزه بولو، يعنى طاك ياقتيلغى جەيلگان وقتدن باشلاب قوياش باتقانچى آشامى، اچمى وياقنلق قيلمى طورو بالغ وعاقل بولغان هر بر مؤمن بنده‌گه فرضدر.

٤) روزه‌نك فرضلرى (۳) در:

۱) نيّت قيلو، ۲) آشاو، اچودن طييلو، ۳) ياقنلقدن طييلو.

٥) روزه بولوغه سحر آشاغاندن صوك طاك آتقانچى نيت قيلو، مستحبدر. اويله وقتينه بر ساعت چاماسى قالغانچى نيت قيلنسه‌ده، درست بولور. اويله وقتينه بر ساعت چاماسى‌غنه قالغاچ نيت قيلو معتبر بولماس.

٦) روزه‌غه كوكل ايله نيت قيلو كافيدر. تل ايله هيچ بر سوز ئەيتمه‌سه‌ده، كوكلندن ايرته‌گه روزه بولاچغينى اويلاسه، روزه‌سى درست بولور.

٧) عربچه اۇشبو سوزلرنی اوقوب تل ایله نیت قیلو مستحبدر:

نَوَيْتُ اَنْ اَصُومَ صَوْمَ شَهرِ رَمَضَانَ مِنَ الْفَجْرِ اِلَى الْمَغْرِبِ خَالِصًا لِلّٰهِ تَعَالَى ❁

معناسی: (الله تعالی اوچون اخلاصم ایله نیت قیلدم رمضان آیینڭ روزەسینی طوتمقلقغه طاڭ وقتندن باشلاب قویاش باتقانچی.)

٨) قویاش باتقاچ روزەنی تمام قیلغانده بر طعام، طوز یا صو ایله (افطار) قیلو، یعنی آغزنی آچو سنتدر. خرما کبی طاتلی ییمشلر ایله افطار قیلو مستحبدر.

٩) افطار قیلغاندن صوڭ اۇشبو دعانی اوقور:

اَللّٰهُمَّ لَكَ صُمْتُ وَبِكَ اٰمَنْتُ وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ وَعَلٰى رِزْقِكَ اَفْطَرْتُ فَاغْفِرْلِى يَا غَفَّارُ مَا قَدَّمْتُ وَمَا اَخَّرْتُ ❁

معناسی: (ای الله، اۇشبو روزەنی مین سینڭ اوچون گنه طوتدم ومین سیڭاغنه ایمان کیتردم، وسیڭا توکل قیلدم، وسینڭ رزقڭ ایله آغزمنی آچامن. ای گناهلرنی عفو ایتکوچی الله، ایمدی مینم اوّلگی گناهلرمنیده، صوڭغی گناهلرمنیده، یارلقاغل.)

---

١٠) روزه بولغان کشیگه اۇشبو اشلر سنتدر: ١) طاڭ آتقانچی تونله طوروب سحر آشاو، ٢) روزه طوتو ایله نفسینی گناه اشلردن طییونی نیت قیلو، ٣) کسبدن بوشاغان وقتلرنده دینی کتابلر اوقو، ٤) قویاش بایغاچ ده آخشام نمازینی اوقوغانچی افطار قیلو.

١١) کوندز روزه وقتنده اۇشبو اون تورلی اشنی قیلو مکروهدر: ١) فائدەسز سوزلر سویلەو، ٢) ادبسز سوزلر سویلەو، ٣) مونچاغه کروب اوزاق اوطورو، ٤) صوغه چوموب قوییونو، ٥) طعام وچەیر چەینەو، ٦) بر نەرسەگه تلینی تییروب طاتوب قاراو، ٧) آوز اوبو، ٨) هیچ افطار قیلمیچی بریولی ایکی کون روزه بولو، ٩) فی بولسەده بر گناه اشنی قیلو، ١٠) آوروی آرتاچغینی بله طوروب روزه طوتو.

١٢) روزه بولغان کشیگه اوشبو اون تورلی اش درستدر:
١) صاتوب آلناچق مالنی طاتوب قاراو، ٢) بالاغه طعام چەینەب بیرو، ٣) کوزگەسورمه طارتو، ٤) مییق وایرننی مایلاو، ٥) تشلرنی پا کلەو ٦) قان آلدرو، ٧) سولوك صالدرو ، ٨) قومغان ایله غسل قیلو ، ٩) مونچاغه کروب آیاق اوره تیرلەب چغو، ١٠) صابون ایله یوونو.

---

١٣) اوشبو اوچ تورلی اش روزەنی بوزادر : ١) بورچاق قدرگنه بولسەده، بر طعام یا دارو یوطو، ٢) برگنه طامچی قدر بولسەده، صو یا که دارو یوطو، ٣) یاقنلق قیلو.

١٤) رمضان روزەسینی اختیاری ایله بوزغان کشیگه هر کون اورنینه بر کون (قضا) قیلو وبوزغان اوچون (کفّارتْ) قیلو فرض بولور.

١٥) روزه کفارتی اوچون دنیاده قوللر بتوب بیتمه‌گان بولسه، بر قول آزاد قیلوب قوللرنی بتروگه طرشو تییشلی بولور. اگرده قول طابلماسەیا که آنی آلورغه بایلغی‌یتمسه ، (٦٠) کون بر طوتاشدن روزه طوتو، تییشلی بولور.

اگرده ضعیفلك سببلی (٦٠) کون روزه طوتارغه قوّتی یتمەسه (٦٠) فیقیرگەطویارلق آش آشاتو تییشلی بولور.

١٦) بر روزه کشی خطالق ایله بر آز آش یاصو یوطسه، یا که بوغازینه قار وياغمور طامچیلری کرسه، یا که اختیاری ایله آغزینی طوتروب قوسسه، یا که طاڭ آتماغاندر دیب بلوب سحر آشاسه، حال بوکه، طاڭ آتقان بولسه ، یا که قویاش باتقاندر دیب بلوب افطار قیلسه، حال بوکه، باتماغان بولسه، یا که یاقنلقدن باشقه جنبْ بولسه، روزەسی بوزلور. بس اول کشیگه رمضاندن صوك روزەسینی قضا قیلو تییشلی بولور، کفارت لازم بولماس.

١٧) روزەسی کۈندز بۈزلغان کشیگە قۈیاش باطقانچی روزە کشی کبی آشامی اچمی طۈرو تییشلی بولۈر.

١٨) بر کشینىڭ بوغازینە طوزان، طوفراق، جۈن یا تۈتۈن کرسە، یا کە بر کشی‌تۈکرگینی یا قاقرغینی یا کە تش آراسندە قالغان طعام کیسەگینی‌یۈطسە، یا کە روزە ایکانینی اۈنۈتۈب آشاسە اچسە یا یاقنلق قیلسە، اول کشینىڭ روزەسی بۈزلماس.

١٩) حیض یانفاس ایلە عذرلی بولغان خاتۈنلرغە روزە طۈتو درست توگلدر، آنلر رمضاندە طۈتلمی قالغان روزەلرینی رمضاندن صوڭ قضا قیلۈرلر.

٢٠) روزە طۈتارغە کۈچی ییتمسلك بیك ضعیف قارت کشی روزە طۈتمیچی هر کۈننىڭ روزەسی اورنینە بر فقیرگە طویارلق آش یا کە طویارلق آش آلۈرغە ییتەرلك آقچە بیرۈر.

٢١) اگردە رمضاندن صوڭ شول قارت طازارسە، قالغان روزەلرینی قضا قیلۈر.

٢٢) یۈکلی خاتۈن هم بالا ایمزە طۈرغان خاتۈن روزە طۈتقاندە اوزلرینە یا بالالرینە ضرر کیلودن قورقسەلر، ودخی آورو کشیلر آورولری آرتوودن قورقسەلر، روزەطۈتماسەلردەدرست بولۈر. هرقایوسی قالغان روزەلرینی رمضاندن صوکرە قضا قیلۈرلر.

٢٣) رمضاندە مسافر بولغان کشیگەدە روزە طۈتمی یۈرو، درست بولۈر. سفرندن قایتقاچ آگادە، قالغان روزەلرینی قضا قیلو لازم بولۈر.

٢٤) طاڭ آتقاندن صوڭ سفرگە چقغان کشیگە مسافر بولدم دیب روزەسینی بۈزو درست توگلدر. اگردە بۈزسە، قضا قیلو لازم بولۈر.

٢٥) روزه‌سز کوینچه کوندز اوییته قایتوب کوگان مسافرگه، قویاش باتقانچی روزه کشی کبی آشامی اچمی طورو مستحبدر.

---

٢٦) طوتلمی قالغان روزه‌لرینی سلامت وقتنده قضا قیلوب بترمه‌گان کشیگه آورو بولغاچ قضاغه قالغان روزه‌لری اوچون (فدیه) بیرو ایله وارثلرینه وصیّت ئه‌یتو واجب بولور.

٢٧) اگرده شویله وصیت ئه‌یتکان کشی وفات بولسه، وارثلرینه قالغان مالینک اوچدن بر اولوشی قدرندن فدیه بیرو واجب بولور.

٢٨) پنجشنبه ودوشنبه کونلرنده عاشورا، رغائب، براءَت وعرفه کونلرنده ذوالحجه ومحرم آیلرینک اوّلگی آتناسی کونلرنده وهر آینک طولغان اوچ کوننده روزه طوتو کوب ثوابلی مستحبلردندر.

٢٩) نفل روزه‌نی بوزو درست توگلدر. اگرده بوزسه، قضا قیلو واجب بولور.

٣٠) قوناق کیلو سببلی یا آشقه چاقرلو سببلی، نفل روزه‌نی اویله‌گه قدر بوزو درست بولور، اویله‌دن صونک بوزو درست بولماس.

٣١) ایکی عید کونلرنده و٣ تشریق کونلرنده روزه طوتو ودخی یالغوز جمعه کوننده گنه یا شنبه کوننده گنه روزه طوتو مکروهدر.

---

٣٢) شَعبانَنک (٣٠) نچی کوننده آخشامدن صونک آی کورنمه‌سه، (٣٠) نچی کوننده آی کورو خبرینی کوتوب اویله وقتلرینه قدر آشامی، اچمی روزه بولوب طورو مستحبدر.

٣٣) اگرده آی کورو خبری کیلسه، شول کوینچه نیتله‌ب روزه بولنور. آی کورو خبری کیلمه‌سه، روزه‌نی بوزو تییشلیدر.

٣٤) (٢٩) نچی شعبانده آی کورلمه‌گان بولسه، (٣٠) نچی کونینی رمضاندن حسابلاب روزه طوتو مکروهدر. شول کونده نفل نیتی ایله روزه بولو درست بولور.

٣٥) قویاش بایغان وقتلرده آی کورنه طورغان طوغریده بولوط، یا که طوزان بولماسه، رمضان باشی اوچون ده شوّال باشی اوچون ده آینی کوب کشی کورو لازم بولور، ایکی اوچ کشینک کوروینی گنه قبول ایتلمس.

٣٦) اگرده آی کورنه طورغان طوغریده بولوط، بو، یا که طوزان بولسه، رمضان باشی اوچون بر عدل کشینک کورووی قبول ایتلوب ایرته‌گیسنده روزه‌غه کرلور. اول کشی کیره‌ك ایر، کیره‌ك خاتون کشی بولسون آیرماسی یوقدر.

٣٧) شوّال باشی اوچون اَقَلّ ایکی عدل ایر کشینک یابر عدل ایر وایکی عدل خاتوننک کورولری قبول ایتلوب ایرته گیسنده عید فطر اوقلور.

٣٨) بالغ وعاقل بولوب الوغ گناهلردن صاقلانغان کامل مسلمان کشی عدل کشیگه حساب قیلنور.

اِعْتِکاف.

٣٩) رمضاننک آخرغی اون کوننده ایرلرگه آز بولغانده بر تەولك قَدَر مسْجدده عمر کیچروب، خاتونلرغه اویلرنده نماز اوقی طورغان پیرلرنده اوطوروب (اِعْتِکاف) قیلو سنتدر.

٤٠) اعتکاف قیلوچی ایرلر، مسجدده آشارلر، اچەرلر هم یوقلارلر. آنلرغه بَدْرَفْکه بارو وطهارت آلو کبی مسجدده قیلو ممکن بولماغان اشلر اوچون هم آش صو آلوب کیلو اوچون گنه مسجددن چغو درست بولور.

٤١) اگرده عذرسز بر دنیا اشی اۇچۇن مسجددن چقۇب آلتی ساعت قدر وقت اوتکەرسەلر، اعتکافلری بۇزلۇر.

٤٢) اعتکافدەگی کشیلرگه خاتۇنلرینڭ تەنلرینه قول تیىرو حرامدر. اگرده مسجددن چقغان وقتلرنده یاقنلق قیلسەلر، اعتکافلری بۇزلۇر.

٤٣) اعتکافدەغی کشیلر مسجدده نماز اوقۇرلر، قرآن اوقۇرلر، علم اۇیرەنۇرلر هم اۇیرەتۇرلر، ذکر وتسبیح ئەیتۇب، کتاب قاراب، دین مسئلەلری سۇیلەشۇب اوطۇرۇرلر. آنلرغه مسجدده دنیا اشلری قیلو ودنیا سوزلری سۇیلەشو مکروهدر.

زَكَاةْ

٤٤) اِنَّ اللّٰهَ اِفْتَرَضَ عَلَيْهِمْ (ای المؤمنین) صَدَقَةً فِي اَمْوَالِهِمْ تُوخَذُ مِنْ اَغْنِيَائِهِمْ وَتُرَدُّ عَلٰى فُقَرَائِهِمْ ❀ عن ابن عباس.

مغناسی: تحقیق الله تعالی مؤمنلرگه ماللرندن زکات صدقەسینی بیرونی فرض قیلدی، اول زکات اولوشی مؤمنلرنڭ بایلرندن آلنۇب فقیرلرینه طاراتلۇر (قایتارلۇر).

٤٥) دین اسلامده بالغ وعاقل بولغان مؤمن بندەگه فرض بولغان الوغ عبادتلرنڭ دورتنچیسی هر یلده بر مرتبه مالدن (زکات) بیرودر.

٤٦) بر کشیگه زکات فرض بولو اۇچۇن، اول کشینڭ زکات چغاطۇرغان ماللرنڭ برسندن (نصاب) قدرینه یعنی زکات چغارلق مقدارینه بر یل خواجه بولووی شرطدر. مالغه خواجه بولغاندن صوڭ بر یل طولغانچی زکات بیرو فرض بولمی طۇرۇر. بر یل طولغاندن صوڭ هر یل طولغان صاین بر مرتبه بار قدر مالینڭ زکاتینی چغارو فرض بولۇر.

زکاتماللری

٤٧) زکات چغـارلا طۇرغان ماللر (۳) تۇرلـیدرلر : ۱) آقچه ۲) حیوان، ۳) سودا مالی.

٤٨) اۇشبو اۇچ تۇرلی مالدن باشقه یۇرط ییرلر، کییملر، کتابلر، صاوتلر و باشقه معیشت قۇراللری کبی (حاجتِ اَصْلیّه) دن بولغان ماللردن وهم (اِجاره) طریقنچه حق ایله بیرله طۇرغان یۇرطلردن، ایگنلك، پچه‌نلك، واورمانلق ییرلردن زکات بیرو فرض توگلدر.

٤٩) بورچلی کشینـك قولنده‌غی مالینك بورچندن آرتقانی‌غنه اوزنکیدر. شونك اۇچۇن آڭا مالینك بورچقه تییشلی بولغان قدرندن زکات بیرو فرض بولماس.

٥٠) بورچقه بیرلگان مال کشینـك اوزه‌مالیدر. اگرده اشانچلی کشیده بولۇب (سَنَدْ) (۱) ایله دَعْوا قیلۇب آلو ممکن بولۇرلق بولسه، خواجه‌سینه آندن‌ده زکات بیرو تییشلی بولۇر.

٥١) آقچه‌دن مراد، آلتۇن و کۇمۇش مالیدر. ته‌نکه ایتۇب صوغلغان بولسه‌لرده، یا که صوغلماغان حاللرنچه بولسه‌لرده یا که برزینت ایتۇب اشله‌نگان بولسه‌لرده، اوزلرندن کیمره‌ك باقر ایله قاتشقان بولسه‌لرده، آلتۇن و کۇمۇش ماللرندن زکات بیرو فرضدر.

٥٢) آلتۇن و کۇمۇش اورننده استعمال قیلنغانی سببلی باقر آقچه‌دن‌ده وهم خزینه‌ده صاقلانا طۇرغان آقچه‌نك سَنَدی بولغانی اۇچۇن، کاغذ آقچه‌دن‌ده زکات چغارو تییشلیدر.

٥٣) زکات چغـارلا طۇرغـان حیوانـلر: قوی، صارق، که‌جه، صییر، تۇیه، آت کبی یۇرط حیوانلریدر. بو حیوانلرنك جه‌ی کۇننده همان قرده آشاب یۇری طۇرغانلرندن‌غنه زکات چغارلۇر. یۇرط

---

(۱) سند ۋیکسل کبی بر دوکمینتدر.

خدمتنده بولغان حیوانلردن زکات چغارلماس.

٥٤) ایشەك، قاچر، بلان وقر کەجەسی کبی حیوانلردن زکات چغارلماس.

٥٥) سودا مالندن مراد، نینەدی ذاتدن بولسەده، صاتارغه دیێب نیت قیلنغان حلال مالدر.

نصاب

٥٦) برمالدن زکات بیرو فرض بولو اۆچۆن، اول مالنك نصاب قدرینه (*) طولمقلغی شرطدر. نصابقه طولماغان مالدن زکات بیرو فرض توگلدر.

٥٧) زکات چغارلا طۆرغانماللرنك نصابلری تۆرلیچەدر: مثلاً آلتۆننك نصابی (٢٠) مثقالدرکه (١٠٠) صۆم چاماسندەدر. کۆمۆشنك نصابی (١٤٠) مثالدرکه (٣٥) صوم چاماسندەدر. قوی، صارق وکەجەنك نصابی (٤٠) باشدر. صیبرنك نصابی (٣٠) باشدر. تۆیەنك نصابی (٥) باشدر. آتنك نصابی برسی بایطال بولمق شرطی ایله (٢) باشدر. سودا مالینك نصابی بهاسی کۆمۆش نصابی قدر بولودر.

٥٨) مالنك زکاتقه بیرله طۆرغان اۆلۆشی مجموعینك قرقدن بر اۆلۆشی چاماسیدر. مثلا: (٢٠) مثقال آلتۆندن یارتی مثقال قدری زکاتقه بیرلۆر. (١٤٠) مثقال کۆمۆشدن اۆچ مثقال یارم قدری بیرلۆر. باقر آقچه، کاغذ آقچه هم سودا مالی کۆمۆش بهاسی ایله حساب قیلنۆرلر.

٥٩) اگرده بر کشینك آلتۆنی اوزی گنه نصابقه طولماسه، کۆمۆش ایله باقر وکاغذ آقچەلر ایله هم سودا ماللری ایله برگه قوشلۆب حساب

(١) سند ۋیکسل کبی بر دوکومینتلر.

قیلنوُر . اگرده مجموعینكٔ بهاسی کوُموُش نصابینه طولسه، بهالرینكٔ قرقدن براوُلوُشی قدرینی زکاتقه بیرو تیيشلی بوُلوُر.

٦٠) قرق صوملق مـالدن زکاتقه برصوم بیرلـوُر، (١٠٠)صوملقدن (٢) صوم (٥٠) تیین بیرلوُر ، (١٠٠٠) صوملقدن (٢٥) صوم بیرلوُر.

٦١) قرق قوی، صارق وکه‌جه اوُچوُن برقوی بیرلوُر. قرقدن آرتق بولغانده هر یوُزقوی اوُچوُن برقوی مقداری بیرلوُر .(وفیه)

٦٢)اوتوُزصییر اوُچوُن بریه‌شلك بربزاو بیرلوُر. (٤٠)صییر اوُچوُن ایکی یه‌شلك بر بزاو بیرلوُر . (٣٠) دن و(٤٠) دن آرتقانلرینكٔ هر برسی اوُچوُن بریه‌شلك بزاو بهاسینكٔ (٣٠) دن بر اوُلوُشی بیرلوُر. مثلا بر یه‌شلك بزاونكٔ بهاسی (١٥) صوم چاماسنده بولغانلقدن نصابدن آرتقان صییرلرنكٔ هر برسی اوُچوُن (٥٠) تیین چاماسی بیرلوُر.

٦٣)یکرمی دورت باشقه طولغانچی هر بیش توُیه اوُچوُن برقوی بیرلوُر (٢٥)توُیه اوُچوُن بریه‌شلك برتوُیه بالاسی بیرلوُر...

٦٤) آتلرنكٔ هر برسی اوُچوُن بهاسینكٔ قرقدن براوُلوُشی بیرلوُر.

٦٥) زکات اوُچوُن تیيشلی بولغان قوی، بزاو وتوُیه بالاسی اورنینه بهالری، قدر آقچه بیروده درست بولوُر.

٦٦) بر یلنكٔ باشنده نصاب قدر مالغه خواجه بولغان کشینكٔ مالی آرتا آرتا، یل طولغانچی کوبه‌یسه،اول کشیگه مالینكٔ مجموعندن زکات بیرو فرض بولوُر؛ شویله‌که، صوکٔندن آرتقان ماللرغه یل طولماسه‌ده، زکاتلرینی چغارو تیيشلی بولوُر.

زکات بیرله طوُرغان کشیلر.

٦٧) زکاتنی، قولنده نصاب قدر مـالی بولماغان، فقیر ومسکین کشیلرگه بیرو تیيشلیدر.

٦٨) ودخی قولنده مالی قالماغان مسافرگه‌ده خرجلك ایتوُب بیرلوُر، گرچه آنكٔ یوُرطنده‌مالی بولسه‌ده.

ودخی بورچینی تولەرگەیاردم بولسوٗن اوٗچوٗن، بورچی کوب کشیگەدە بیرلوٗر، گرچە آنڭ قولندە نصاب قدر مالی کورنسەدە.

٦٩) (عامل) قولینە یعنی زکات جییارغە تعیین قیلنغان کشیگەدە بیرلوٗر: آندە جییلغان زکات آقچەسی بیت المالنڭ فقیرلرگە بیرلە طوٗرغان صوماسینە قوشلوٗر. خدمت حقی ایتوٗب عاملنڭ اوزینەدە زکاتدن جییلغان مالدن بر چاما بیرلوٗر، گرچە بای کشی بولسەدە.

٧٠) کشی، زکاتینی اوزینڭ آتاسینە، آناسینە، بابا وئەبیلرینە، بالالرینە وبالالرینڭ بالالرینە، ایرینە یاخاتوٗنینە ودخی قولندە نصاب قدری مالی بولغان بای کشیگە وبای کشینڭ یەش بالاسینە بیرو درست توگلدر. اگردە بیرلسە، زکاتقە حساب قیلنماس، بلکە بولەك وهدیە حکمند بولوٗر.

٧١) زکاتنی اوزینڭ فقیرقردشلرینە، فقیرشاگردلرگە فقیرطوٗل خاتوٗنلرغە، کسبدن عاجز بولغان ضعیف کشیلرگە بیرو آرتغراقدر. دین وعلم خدمتندن بولوٗب کسبدن، (اجرەووظیفە)دن محروم بولغان کشیلرگە، گرچەقوللرندەنصاب قدر ماللری کورنسەدە، زکات بیرودرستدر. چوٗنکە آنلر لوازملرینی طاشلاب کسبکە طوٗتنغانچی هر برسی فقیر کشی حکمندەدرلر.

٧٢) بر مالنی زکات ایتوٗب بیرگان وقتدە خواجەسی زکاتدن بولوٗوینی نیت قیلو ودخی آلوچینڭ قولینە تمام طابشروٗب (تملیك) قیلوٗب بیرو لازمدر. زکات نیی ی ایلە بیرلمەگان مال ودخی آلوچینڭ قولینە مال ایتوٗب طابشرلماغان نەرسە، زکاتدن حساب قیلنماسلر.

٧٣) اگردە بر مال زکاتقە بیروٗرگە دییوٗب تعیین قیلنغان بولسە، بیرگان وقتدە زکاتدن بولوٗوینی نیت قیلنماسەدە، زکاتدن حساب قیلنوٗر.

٧٤) زکات صوماسینی آیرم جییوٗب فقرانڭ اوز قولینە طابشرا طوٗرغان جمعیت خیریەلرگەدە زکات بیرو درستدر. اول وقت جمعیتنڭ خزینە داری زکات بیروچینڭ وکیلی حکمندە بولوٗر.

عشر.

۷۵) یاغمۇر صووی یا یلغه صووی ایله اوسکان آشلقلرنڭ وییمشلرنڭ هم پچەنلرنڭ ودخی بالنڭ زکاتلری عشرلریدر. شویلەکه حاصل بولغاندن صوڭ برمرتبه اوندن براۇلۇشقدرلرینی بیت‌المال خزینەسینه یاکەفقیرلرگه بیرو خواجەلرینه فرضدر.

۷۶) عشر مالللرینڭ نصابلری یوقدر؛ نی‌قدر حاصل بولسەلر، شول قدرلرینڭ اوندن بر اۇلۇش قدری عشر ایتوب بیرلۇر. ایگو. اورو وتربیه قیلو خرجلری‌ده چیگرلمس.

۷۷) مذکور مالـلردن عشر فرض بولو اۇچۇن خواجەلرینڭ بالغ عاقل وبای بولولری‌ده شرط توگلدر. صبی، دیوانه وفقیرکشیلرنڭ آشلقلرندن‌ده، عشرلری چغارلو تییشلیدر.

۷۸) اوطـۇن وقامش کبی نەرسەلردن عشر چغارو لازم بولماس.

۷۹) یاغمۇر کوب یاومی طۇرغان بیرلرده چغر وچیلەکلر ایله صوغارلغان آشلقلردن کامل عشر بیرلمس. بلکەعشرنڭ یارتیسی‌غنه، یعنی یگرمیدن براۇلۇشی‌گنه بیرلۇر.

۸۰) عشرده، زکات بیرله طۇرغان فقیر کشیلرگەگنه بیرلۇر.

فطره.

۸۱) حاجت اصلیەسندن آرتق کۇمۇش نصابی‌قدر، یعنی (۳۵) صوم‌چاماسنده مالی بولغان کشیگه رمضاندن صوگره عید فطرکۇننده اوزی اۇچۇن هم صبی بالالری اۇچۇن (فطره) صدقەسی بیرو واجب بولۇر.

٨٢) خاتونی وبالغ بولغان بالالری بای بولسه‌لر، فطره آنلرنك اوزلرینه واجب بولور. اگرده فقیر بولسه‌لر، هیچ کمگه‌واجب بولماس.

٨٣) اگرده بر کشی خاتونی والوغ بالالری وخدمتچیلری اوچون‌ده فطره صدقه‌سینی اوزی بیرسه، البته ثوابسز بولماس.

٨٤) چیتنلك ایله ترکلك قیلا طورغان فقیر کشیلرگه فطره صدقه‌سی بیرو واجب توگلدر. اگرده بیرمکچی بولسه‌لر، اوزلرندن فقیرره‌ك کشیلرگه بیرو تییشلیدر.

٨٥) فطره صدقه‌سینی عید فطر کوننده طاڭ آتقاندن صوڭ عید نمازی اوقولغانچی بیرو ثوابلیراقدر، چونکه بایرام ایته‌رگه آقچه‌سی بولماغان فقیرلرنی بایرام بولغانچی سویندرو آرتغراقدر. رمضان آیی اچنده بیروب قویوده درست بولور. عید اوقولغانچی بیره آلمی قالغان کشی صوڭندن بیرور.

٨٦) فطره صدقه‌سی‌ده، زکات وعشر کبی‌فقیر کشیلرگه‌گنه بیرلور.

٨٧) فطره اوچون هر کشی باشندن بایلغی اورتا بولغان کشیگه (٤) قاداق چاماسی بغدای یا (٨) قاداق چاماسی آرپابیرو وبایراق کشیگه (٤) قاداق چاماسی خرما یا (٨) قاداق چاماسی یوزوم بیرو تییشلیدر. بونلرنك‌اورنینه بهالری قدر آقچه بیروده درست بولور

٨٨) بغداینك پودی برصوم بولغان یللرده هر کشی باشندن فطره اوچون (١٠) تیین بیروده کافیدر، بغدای بیك آرزان بولوب پودی (٤٠) تیینگنه بولغان ییلرده کشی باشندن (٥) تیین بیروده کافی بولور.

فِدْیَه

٨٩) قضاغه قالوب‌ده. صوڭندن قضا قیلنماغان روزه ونمازلری بولغان‌کشیگه، اوزندن قالاچق مالندن شول روزه ونمازلری اوچون (فِدْیَه) بیرو ایله وارِثلرینه (وَصِیَّتْ) ئه‌یتو واجبدر.

٩٠) بویله وصیت ئەیتکان کشی وفات بولا قالسه، قالغان مالینڭ اوُچ اوُلوُشدن بر اوُلوُشی قدری ایله هر برقضا قیلنمی قالغان روزه ونمازلری اوُچوُن فدیه بیرو وارثلرینه واجب بولوُر .

٩١) فدیەنڭ مقداری هر بر کوُن روزه اوُچوُن وبیش وقت نمازنڭ هر برسی اوُچوُن وهم وتر نمازی اوُچوُی بر فطره صدقەسی قدر در

٩٢) وقتنده طوُتلغان روزه واوقوُلغان نمازلر اوُچوُن یا که صوڭندن قضا قیلنغان روزه ونمازلر اوُچوُن فدیه بیرولازم توگلدر. شویله ایسەده، صاقلق اوُچوُن بیروده ضررده یوقدر . شونڭ اوُچوُن کوب وارثلر میتنڭ بالغ بولغان زماننددن باشلاب اولگان وقتینەقدر فرض بولغان روزه ونمازلرینی حساب قیلوُب همەسی اوُچوُن فدیه بیرەلر .

٩٣) فدیەنی (۴) قاداق بغدایدن حساب قیلنغانده ، هر روزه ونماز اوُچوُن (١٠) تیین چاماسنده بولادر (*) بوحسابدن بر یللق روزه ونمازلرنڭ مجموعینڭ فدیەسی (٢١٥) صوم (٣٠)تیین چاماسنده بولادر .

٩٤) میتنڭ بالغ بولغاندن صوڭغی یللرینڭ هر برسینڭ فدیەسینی چغاروُب بترو اوُچوُن بر یللق فدیەنڭ بهاسی قدر بر مال ایله (دور) قیلو، یعنی قات قات بیروُب ئەیلەندرو کوبییرنڭ اهل اسلامی آراسنده عادت بولمشدر شریعتکه خلاف اش توگلدر. لکن دورقیلناچق مالنڭ بهاسی، بغدای‌نڭ پوُدی بر صوم بولغان یلده (٢١٥) صوم چاماسندن کیتم بولماسقه تییشلیدر.

(*) چوُنکه کوب یللرده، بغداینڭ قاداغی ایکی تیین یارم چاماسندن آرتق بولسیدی. بعض طرفلرده، قاداغی بر تیینگەده، توُشەدر .

صَدَقَه

٩٥) زکات، عشر، فطره، فدیه وکفارت صدقه‌لری فقیرلرحقّی بولغان فرض وواجب صدقه‌لردر. آنلرنی موءمن وفقیر بولماغان کشیگه بیرو یا که یول توزه‌تو، کوپر اشله‌تو، قوُیوُ وچیشمه‌لر یاصاتو، مسجد ومدرسه‌لر صالدرو کبی جمیع خَلْق فائده‌سی اوُچوُن بولغان عمومی اشلرگه طوُتو درست توگلدر.

٩٦) مذکور صدقه‌لردن باشقه صدقه‌لر وهم جمیع خلق فائده‌سی اوُچوُن طوُتلغان آقچه‌لر نفل صدقه‌لردر. نفل صدقه‌لری بیرو کوب ثوابلی مستحب عمللردندر.

٩٧) صدقه‌نی کوب بیرو گناهلرنڭ عفو قیلنووینه بلا وآفتلردن امین بولوغه سبب بولوُر دییلمشدر.

٩٨) فقیرلك ومحتاجلق سببلی صدقه صوُراغان کشیگه قاتی سوز ئه‌یتو حرامدر. آز بولسه‌ده، بر نه‌رسه بیرو یا که یاخشی سوز ایله جواب بیرو تییشلیدر.

٩٩) بر نیچه کوُن ترکلك قیلوُرلق طعامی یا آقچه‌سی بولغان کشیگه صدقه صوُراو حرامدر. امّا کییم صالم کبی ضرور بولغان نه‌رسه‌نی صوُراو حرام توگلدر.

١٠٠) محتاج بولماغان کشیگه صدقه بیروُب آنی تله‌نچیلککه عادتله‌ندرو مکروهدر.

١٠١) صدقه بیرلگاندن صوڭ بیروچیگه خیر تله‌ب اوُشبو دعا اوقوُلوُر:

اَللّٰهُمَّ احْفَظْ صَاحِبَ هٰذِهِ الصَّدَقَةِ عَنِ الْاٰفَاتِ وَالْبَلِيَّاتِ وَاغْفِرْ ذُنُوبَهُ وَاَكِّدْ اِيمَانَهُ وَاَكْثِرْ اَمْوَالَهُ وَوَفِّقْهُ عَلٰى خَيْرِ مَقَاصِدِهِ *

معناسی: (ای الله، اوُشبو صدقه بیروچینی آفت وبلالردن صاقلاغل ودخی آنڭ گناهلرینی عفو قیلغل. ودخی آنڭ ایمانینی قوّتلی قیلغل، ودخی آنڭ ماللرینی آرتدرغل، ودخی آنی خیرلی مقصودلرینه ایرشدرگل).

قُرْبَانْ

١٠٢) حاجتِ اَصْلِیّەسندن آرتق کُومُوش نصابی قَدَر مالی بولغان کشیگە (١٠) نچی ذی‌الحجەدە عید قربان نمازندن صوگرە اوزی اُوچُون بر قربان بوغازلاب جماعتلرینی و فقیرلرنی حرمت قیلو واجبدر.

١٠٣) قرباننی (١٠) نچی ذی الحجەدە بوغازلانمی قالسە، (١١) نچی و (١٢) نچی ذی الحجەدە بوغازلاودە درست بولُور. امّا (١٢) نچی ذی الحجەدە قُویاش باتقاندن صوڭ بوغازلاو درست بولماس.

١٠٤) وقتندە بوغازلی آلماغان کشیگە قربانلغینی یا کە آنڭ بهاسینی فقیرلرگە صدقە ایتوُب بیرو تییشلی بولُور.

١٠٥) قربانّنی کیچ برلە وتوُنلە بوغازلاو مکروهدر.

١٠٦) قربان اُوچُون قوی، صارق، کەجە، صییر وتوُیە کبی ایکیشەر طوُیاقلی حیوانلرغنە بوغازلانوُرلر. آت، طاوق، قاز کبی حیوانلرنی قربان قیلو درست توگلدر.

١٠٧) قوی، صارق وکەجە هر برسی برەر کشی اُوچُون قربان قیلنوُرلر. اما صییر ایلە توُیەنی ییدیشەر کشی اُوچُون قربان ایتودە درست بولوُر.

١٠٨) قربان قیلناچق قوی، صارق وکەجەنڭ بر یەشی، صییرنڭ ایکی یەشی وتوُیەنڭ بیش یەشی طولغان بولو تییشلیدر.

١٠٩) زور وسیمز بولسە، آلتی آیلق قوی وصارقنی قربان قیلو درست بولوُر. اَمّا بر یەشی طولماغان کەجەنی قربان قیلو درست توگلدر.

١١٠) صییر وتوُیە (٧) کشی اُوچُون قربان قیلنغاندە، اول

کشیلرنڭ هر قـایوسی قربـان عملینی نیت قیلو تییشلیدر.

١١١) اگرده آرالرنده برسی ایت اوچون قاتشسه، هیچ برسینڭ اولوشی قربانىدن حساب قیلنماس.

١١٢) یەش بالالرنی قاتشدروب (٧) گه حسابلاب بر حیواننی قربان قیلو درستدر. میت اولوشینی سلامت کشیلرنڭ قربانینه قاتشدرو شبهەلیدر.

١١٣) ثوابینی بر میتکه باغشلاو نیتی ایـله شول میت اوچون آتاب بر قربـان بوغازلاو درستدر.

١١٤) ییدی کشی بر حیواننی قربـان قیلـغانده ایتینی قاداقلاب اولچەب بولشو تییشلیدر، کیسەکلەب بولشو درست توگلدر.

١١٥) بـای کشی قربـانینـڭ ایتینی اوچ کیسەکـکه بولوب بر اولوشینی فقیرلرگه اولەشو، ایکنچی اولوشی ایله قوناقلر حرمت قیلو واوچنچی اولوشی ایله اوی جماعتلرینی حرمت قیلو مستحبدر.

١١٦) بای بولماغان کشیگه جماعتلرینی گنه حرمت قیلوده درستدر.

١١٧) قربانڭ تیریسینی یا که آنڭ بهاسینی برفقیرگه صدقه قیلو مستحبدر آنی صاتوب آقچەسینی اوز کیرەگینه طوتو درست توگلدر. اما صاتمیچی کون یا طون ایتو درستدر.

---

١١٨) ایر کشی قربانلغینی اوزی بوغازلاو مستحبدر. باشقه بر مسلمان کشیگه طابشرسەده، درست بولور.

١١٩) بوغازلار آلدىدن قربانڭ ایيەسی یا که بوغازلاوچی حیوانغه قاراب اوشبو دعانی اوقور:

اَللّٰهُمَّ اِنَّ صَلَاتِی وَنُسُکِی وَمَحْیَایَ وَمَمَاتِی لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِینَ لَاشَرِیكَ لَهُ ❀ اَللّٰهُمَّ تَقَبَّلْ هٰذِهِ الْاُضْحِیَّةَ (مِنْ فُلَانِ بْنِ فُلَانٍ) یا که (مِنْ فُلَانَةَ بِنْتِ فُلَانٍ)

معناسی : (ای الله ، تحقیق مینم نمازم وعبادتلرم وترکلگم هم اولمکلگم بارچه عالمنڭ خواجەسی بولغوچی الله تعالی اوُچوُن وآنڭ قدرتندەدرلر. اول الله تعالی‌نڭ هیچ شریکی یوقدر. ای الله ، اوُشبو قربانی فلان فلان اوغلندن یاکه فلانه فلان قزندن قبول قیلغل).

١٢٠) قربان بوغازلاتاچق کشی ، حاجیلرغه اوُخشاو اوُچوُن ، ذوالحجه آیی کرگاندن صوڭ چەچینی کیتەرمیچی وطرناقلرینی کیسمیچی طوُرو مستحبدر.

١٢١) قربانلق اوُچوُن آق یا کوك توُسلی جمیع اعضاسی کامل سلامت ، زور موُگزلی سیمز تەکه آرتغراقدر.

١٢٢) دیوانەلانغان حیوانلر ، قوُرچاڭغی حیوانلر ، طومشدن موُگزسز حیوانلر وپچترلگان حیوانلرده قربانلقغه یارارلر.

١٢٣) بیك آرق حیوانلر، یوُری آلماسلق آقساق حیوانلر، بر قوُلاغینڭ یا برموُگزینڭ یا قوُیرغینڭ اوُچدن براوُلوُش قدرلری هلاك بولغان حیوانلر، بر کوزی صوقر حیوانلر وقوُلاقسز یاقوُیرقسز حیوانلر قربانلقغه یاراماسلر.

حَجّ

١٢٤) بُنِيَ الْاِسْلَامُ عَلٰى خَمْسٍ: شَهَادَةِ اَنْ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللّٰهِ، وَاِقَامِ الصَّلَاةِ وَاِيتَاءِ الزَّكَاةِ ، وَصَوْمِ رَمَضَانَ وَحَجِّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ اِلَيْهِ سَبِيلًا ۞

معناسی : اسلام دینی بیش توُرلی عبادت اوزرینه توُزلمشدر. الله تعالی‌نڭ برلگینه ومحمد علیه السلام آنڭ پیغمبری بولووینه کوُڭلدن اشانوُب گواهلق بیرو. نماز اوقو ، مالدن زکاة بیرو، رمضانده روزه طوُتو ویول خرجلرینه کوُچی بیتکان کشیگه کعبة الله‌نی زیارة قیلوُب حج قیلو.

١٢٥) دین اسلامده بالغ وعاقل بولغان مؤمن بندەگه فرض بولغان الوغ عبادتلرنڭ بیشنچی عمرنده بر مرتبه (مَكّه مُكَرَّمه) شهرینه باروُب (حَجّ) قیلودر.

١٢٦) اۇشبو حج، اوزى سلامت بولوب مَكّهٔ مُكَرَّمه‌گه باروُب قايتوُرلق يول خرجلرينه واوزى قايتقانچى اۇينده قالغان جماعتلرينڭ نفقه‌لرينه ييته‌رلك مالى بولغان باى كشيگه‌گنه فرضدر.

١٢٧) ايرى يا محرم قارنداشى بر‌گه باراچق بولسه، باى وسلامت خاتۇنلرغه‌ده حج فرض بولوُر.

١٢٨) آورو كشيلرگه، صوقر كشيلرگه وفقير كشيلرگه حج فرض توگلدر. امّا اگرده بوُندى كشيلر (مكهٔ مكرمه) گه بر سبب ايله بارسه‌لر، ياكه مكه اطرافنده طوُرو سببلى حج قيلوُرغه كوُچلرى ييته‌رلك بولسه، آنلرغه‌ده حج فرض بولوُر.

١٢٩) حج سفرينه چغو اوُچوُن يوللرنڭ اوغريلردن ويوُغنچلى آورولردن امين بولمقلغى‌ده شرطدر. اگرده يوللر طنچسز بولسه، حجنى ادا قيلو فرض بولماس. يوللر طنچلانغانچى باى كشيلرگه‌ده حج سفرينى كيچكترو درست بولوُر. فرض بولغاندن صوڭ عذرسز حجنى كيچكترو درست توگلدر.

١٣٠) حجنڭ فرضلرى اوُچدر:

١) (اِحْرَامْ) يعنى مكهٔ مكرمه‌گه باروُب كرگانچى (ميقات) دييوُب آتالا طوُرغان اورنلرنڭ برسنده حج نيتى ايله (اِحْرَامْ) قيلو.

٢) (وقوُف) يعنى عرفه كوُن اوُيله‌دن صوڭ عرفات طاونده حاضر بولو.

٣) (طَوَافْ) عيد قربان كوُننده ياكه آنڭ ٢ نچى يا ٣ نچى كوُننده كَعبَةُ الله نى معلوم ره‌وشنچه (٧) مرتبه ئه‌يله‌نو.

١٣١) حجنڭ واجبلرى بيشدر:

١) قربان عيدى كوُننده ايرته نمازندن صوڭ مُزدَلِفَه اسملى اورنده حاضر بولو. ٢) (صَفَا ومَروَه) طاولرى آراسنده يوُروُب (٧) مرتبه

(سَعْیْ) قیلو ، ٣) طاش آتلا طوُرغان اورنلرده مخصوص کوُنلرنده (٧) شەر طاش آتو، ٤) اوُیگه قایتو نیتی ایله مکه مکرمەدن چغار آلدندن کعبة الله نی ینه طواف قیلو ، ٥) قربان عیدی کوُننده فرض طوافنی قیلغاندن صوڭ چەچینی کیتەرتو یا قسقارتو ،

حجنڭ بونلردن باشقه عمللری‌ده کوبدر ؛ آنلرنڭ بعضلری سنت وبعضلری مستحبلردر.

حج عمللری

١٣٢) حاجیلر ، مکهٔ مکرمەگه باروُب ییتکانچی، (میقات) دییوُب آتالا طوُرغان ییرلرنڭ برسنده طوقتاب ، مییقلرینی قسقارتوُرلر، طرناقلرینی کیسەرلر ، آرتق توُکلرینی کیتەروُرلر، عادتده کییه طوُرغان کییملرینی صالوُرلر. غسل قیلوُب (احرام) (*) کییملرینی کییەرلر.

١٣٣) آندن صوڭره ایکی رکعت نفل نمازی اوقوُغاچ : (اَللّٰهمَّ انّی اُرِیدُ الحجَّ فیَسِّرهُ لی وتقبّلهُ منّی) دیب حجگه نیت قیلوُرلر.

معناسی : (یارب ، تحقیق مین حج قیلونی نیت قیلامن ؛ ایمدی سین آنی میڭا ییڭل قیلغل ، هم آنی میندن قبول قیلغل) دیمکدر.

١٣٤) نیت قیلغاندن صوڭ قچقروُب اوُشبو تَلْبِیَەنی ارقوُرلر:

لَبَّیْکَ اللّٰهمَّ لبَّیْکَ ❁ لَبَّیْکَ لا شَرِیكَ لَكَ ❁ لَبَّیْکَ اِنَّ الْحَمْدَ وَالنِّعمةَ لكَ ❁ وَالْمُلْكَ لكَ لا شَرِیكَ لَكَ ❁

معناسی : (یارب ، سینڭ عبادتڭنی کامل اطاعت ایله قیلامن ، سینڭ هیچ شریکڭ یوقدر. تحقیق بارچه‌ماقتاو و بارچه‌نعمت سیڭا خاصدر. و خواجه‌لق ده‌سیڭا خاصدر. سینڭ هیچ شریکڭ یوقدر.)

(*) احرام کییملری (ازار) اسلی برکیڭ آلیاپقچ ایله (رداء) اسلی برکیڭ جەیمەدن عبارتدر. حاجیلر ازارنی کندك طوغریسندن بیللرینه باغلاب عورتلرینی اوُرتوُرلر. ردانّی ایکڭ باشلرینه وآرقالرینه صالوُرلر.

١٣٥) نیت قیلوُب اوُشبو تلبیه‌نی اوقوُغاندن صوڭ حاجیلر (مُحْرِم) یعنی احراملی دیب آتالوُرلر، آنلر شویله احراملی حاللرنچه مکهٔ مکرمه گه کیته‌رلر، قربان عیدی کوُننده چه‌چلرینی کیته‌روُب فرض بولغان طوافنی قیلغانچی، همان احراملی کوُینچه یوُروُرلر.

١٣٦) حاجیلرگه احراملی وقتلرنده، آدبسز سوزلر سوُیله‌و، یاقنلق قیلو، وخاتوُنلرینڭ ته‌نلرینه هوس ایله قول تییرو، گناه اشلر قیلو، کشی ایله نزاعلاشو، کییك حیوانلرنی اوتوُرو، وکییك آولاوچیغه یاردم قیلو، اینه ایله تگلگان کییملر کییو، باشلرینه چالما، بورك یا فه‌س کییو، آیاقلرینه چیتك، ایتك، که‌وش ویوُزلکلی باشماق کییو، باشلرینی ویوُزلرینی بر نه‌رسه ایله قاپلاو، خوش ایسلی مایلر سوُرتو، چه‌چلرینی یا باشقه توُکلرینی کیسو وطاراو، طرناقلرینی کیسو، صاقاللرینی مایلاو وباشلرینی صابوُنلاب یووو درست بولماس.

١٣٧) اگرده اوُشبو اشلرنڭ برسینی قیلسه‌لر، الوغ کتابلرده بیان قیلنغان ره‌وشچه آنلرغه یاقربان بوغازلاو یاصدقه بیرو لازم بولوُر.

١٣٨) حاجیلرنڭ هر برسی قربان عیدی کوُنلرنده احراملری تمام بولغانچی، یالان آیاق یالان باش کوُینچه آق احرام کییملرینی چوُرناب درویش کبی بولوُب یوُروُرلر. تلبیه اوقوُلا طوُرغان اورنلرده قچقروُب تلبیه اوقوُرلر.

١٣٩) احراملی کشیلرگه اوُی اچینه کرو، آشاو، اچو، یوُقوُلاو، عبادت قیلو، طهارت آلو، غسل قیلو، موُنچاغه کرو، بیللرینه، آقچه‌لی کمر باغلاو، چاتوُر یا قوُیاشلق ایله کوله گه‌له‌نو، آیاقلرینه قسقا یوُزلکلی کون یا اغاچ باشماق کییو درست بولوُر.

١٤٠) يوقاريده يازلمش حكملر اير حاجيلر حقنده‌در. خاتون حاجه‌لر حج عمللرنده ايرلرگه (٦) توُرلی اشده خلافلق قيلوُرلر. شوُيله كه ١) آنلر احرام كييملری كيميچی، اوزلرينكٔ اوُستلرنده‌گی كييملری ايله يوُروُرلر، ٢) اينه ايله تگلگان كييملرينی‌ده كييه‌رلر ٣) باشلرينی آچق يوُرتمسلر، ٤) تلبيه‌نی قچقروُب اوقوُماسلر، ٥) احراملرندن چقغانده چه‌چلرينی قسقارتماسلر. ٦) حيض سببلی عذرلی بولسه‌لر، فرض طوافنی قضاغه قالدروُرلر.

---

١٤١) مكهٔ مكرمه‌گه باروُب كرگاچ‌ده، حاجيلر اوّلا طوب طوغری (كعبهٔ معظمه) مسجدينه يونه‌لوُرلر. كعبه‌نی كورگاچ‌ده، تكبير وتهليل ئه‌يتوُرلر هم مقصودلرينی صوُراب دعالر قيلوُرلر.

١٤٢) مسجدكه كروُب كعبه‌نكٔ ديوارنده‌گی (حَجَر اَسْوَدْ) اسملی مبارك طاشنی كورگاچ نمازدغی كبی قوللرينی قوُلاقلری طوغريسينه كوته‌روُب ينه تكبير وتهليل ئه‌يتوُرلر. ممكن بولسه، اول طاشنی اوبه‌رلر.

١٤٣) آندن صوڭره ييدی مرتبه كعبه‌نی ئه‌يله‌نوُب سنت بولغان طوافنی قيلوُرلر، صوڭره (مَقَام ابراهيم) ديگان ييرده كعبه‌گه قاراب ايكی ركعت نماز اوقوُرلر، صوڭره شول مسجدنكٔ اچنده (زمزم) قوُيوُسی يانينه كيلوُب صووينی اچه‌رلر هم يوُزلرينه وباشلرينه سيبه‌رلر.

١٤٤) مسجددن چقغاچ (صَفَا) و (مَرْوَه) اسملی ايكی كچكنه طاو آراسنده يوُروُب (سَعْی) قيلوُرلر.

١٤٥) آندن صوڭ (٨) نچی ذی الحجه‌گه قَدَر مكه‌ده‌ه طوُروُرلر تله‌گان قَدَر طواف وسعی قيلوُرلر، ايزگی اورنلرنی زيارت قيلوُب مباركله‌نوُب يوُروُرلر.

١٤٦) (٨) نچی ذوالحجه‌ده ایرته برله حاجیلر هر قـایوسی برلـکده مکهٔ مـکرمه‌دن چقوُب (مِنا) اسملی‌بر آول‌یاننده‌غی مسجد تیره‌سینه باروُرلر.

١٤٧) آنـده بر کیـچ قونغاندن صوڭ (٩) نچی ذی الحجه‌ده ایرته نمازینی اوقوُغاچ (عَرَفاتْ) طاوینه کیته‌رلر ، آنده اوُیله وقتی کرگاچ، جماعت بولوُب اوَّل اوُیله نمـازینی، آندن صوڭره شول وقتده‌اوق ایکندی نمازینی اوقوُرلر.

١٤٨) آنـدن صوڭره غسل قیلوُب عرفاتده (وقوف) قیلوُرلر، یعنی طوقتاب قبله‌غه قارشی ذکر ئه‌یتوُب طوُروُرلر هم مقصودلرینی صوُراب دعالر قیلوُرلر.

١٤٩) قوُیـاش باتقـاچ آخشامنی اوقوُمیچی (مُزْدَلِفَه) اسملی ییرگه کیته‌رلر. یه‌ستو وقتی کرگاچ مزدلفه‌ده جماعت بولوُب اوَّل آخشامنی آنڭ آرتندن‌اوق یه‌ستونی اوقوُرلر.

١٥٠) کیچنی مزدلفه‌ده اوتـکه‌روُب ایرته نمازینی اوقوُغاندن صوڭ، آنده ینه (وقوف) قیلوُرلر.

١٥١) طاڭ یاقترغـاچ ینه (مِنا)غه قایتوُب آنـده مخصوص اورننده، ییدی مرتبه (جَمَرَه) طاشلرینی آتارلر، هر طاشنی آتقانده تکبیر ئه‌یتوُرلر ، آنـدن صوڭره ایتی اسراف قیلنوُرلق بولماسه، (منا) ده قربان بوغازلاب صدقه قیلوُرلر.

١٥٢) آندن صوڭره ایرلر چه‌چلرینی کیته‌روُرلر یا که‌قسقارتوُرلر.

١٥٣) (١٠) نچی یـا (١١) نچی یا (١٢) نچی ذوالحجه‌ده مکهٔ مکرمه‌گه قایتوُب فرض بولغان طوافنی قیلوُب احراملرینی تمام ایته‌رلر.

١٥٤) احراملری تمـام بولغاچ آنـلرغه احراملی وقتلرنده درست بولماغان اشلرنڭ گناهسزلرینی قیلو درست بولوُر.

١٥٥) مسـافر بولغان حاجیلرگه عـید نمـازینی اوقو واجب

توگلدر. شونڭ اۇچۇن حاجيلرنڭ کوبسی عيد نمازينی اوقی آلماسلر.
اگرده وقتينه يېتشسەلر مکەدە يا مناده اوقۇرلر.

١٥٦) حاجيلر مكۀ مکرمەدن چغۇب اۇيلرينه قايتاچق زمانده کعبه مسجدينه بارۇب ينه طواف قيلۇرلر، کعبەايشگينڭ بوساغاسينی اوبەرلر، کعبەنڭ (مُلْتَزَمْ) اسملی ييرينه هم آنڭ پەردەسينه يۇزلرينی تييرۇرلر، زمزم صووينی اچەرلر، (کعبۀ معظمه) دن ومبارك ييرلردن آيرلاچقلرينی خاطرلرينه کيترۇب يغلارلر، دنيا وآخرت مقصودلرينی صوراب کوب دعالر قيلۇرلر، مسجددن چقغانده يۇزلری ايله کعبەگه قاراب آرتلری ايله چيگۇب چغارلر.

---

١٥٧) حاجيلرگه (مدينۀ منوره) گه بارۇب پيغمبرمز محمد عليه السلامنڭ قبر شريفی بولغان (رَوْضۀ مُطَهَّره) نی زيارت قيلو بيك الوغ مستحبلردندر.

١٥٨) مکۀ مکرمەده مدينۀ منورەدەده زيارت قيلمنا طۇرغان ييرلرو مبارك اورنلربيك کوبدر. هرييرنی زيارت قيلغانده رعايه قيلو تييشلی بولغان مخصوص ادبلری باردر.

مذکور ايکی شهرنڭ هربرسنده حاجيلرگه حج عمللرينی اۇيرەتو وزيارت قيلناچق مبارك اورنلرنی کورسەتو اۇچۇن تعيين قيلنغان دليللر باردر. نادان حاجيلر، بلمەگان عمللرينی مذکور دليللردن اۇيرەنمك تييشليدر.

١٥٩) زمزم صووينی قبلەغه قارشی طۇرۇب آياق اوره اۇچ يۇتم ايتۇب اچو تييشليدر.

١٦٠) آنی اچکاندن صوڭ اشۇبونی اوقۇب دعا قيلنر:

اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَسْئَلُكَ رِزْقًا وَاسِعًا وَعِلْمًا نَافِعًا وَشِفَآءً مِنْ كُلِّ دَاءٍ

معناسی: (يارَب، تحقيق مين سيندن صۇريمن: کيڭ رزقنی وفائدەلی علمنی وهر بر آوروڈن شفانی.)

تورلی دعالر.

١٦١) بر بالا طوغانینی ایشتکاچ اوشبو دعا اوقولور:

اَللّٰهُمَّ اجعله برًّا وانبته فی الاسلام نباتًا حسنًا واجعله مسعودًا فی الدنیا والآخرة ❀

معناسی: (یارب، اوشبو بالانی ایزگی بالا قیلغل، ودخی آنی کورگم اوسو ایله اسلام دینی اچنده اوسترگل، ودخی آنی دنیاده ده آخرتده ده بختلی وسعادتلی قیلغل.)

١٦٢) برکشینک اولگان خبرینی ایشتکانده اوشبو آیت ودعا اوقولور:

انا لله وانا الیه راجعون ❀ اللّٰهم ان کان هذا المیت محسنًا فزد فی احسانه وان کان مسیئًا فتجاوز عنه ❀

معناسی: (تحقیق بز هر قایومز الله تعالی‌نکیمزلر، وتحقیق بز هر قایومز اول الله تعالی‌گه قایتاچقلرمز. یارب، اگرده بومیت ایزگی کشیلردن بولغان بولسه ایزگیلگینی آرتدرغلی؛ اگرده گناهلی کشیلردن بولغان بولسه، گناهلرینی عفو قیلغل.)

١٦٣) جنازه‌او زوب بارغانده آیاق اوره طوروب اوشبودعا اوقولور:

الله اکبر ❀ اشهد ان الله یحیی ویمیت وهو حی لا یموت ❀ هذا ما وعدنا الله ورسوله، وصدق الله ورسوله ❀ اللّٰهم زدنا ایمانًا وتسلیمًا ❀

معناسی: (الله تعالی هر نرسه‌دن الوغراقدر. کوکلمدن گواهلق بیره‌من که، تحقیق ترکلک‌ده اولم‌ده الله تعالی‌دندر. اول الله تعالی اوزی ترکدر، هیچ اوله‌چاک توگلدر. بو اولم بزگه الله تعالی‌نک وآننک پیغمبرینک وعده قیلغان اشیدر. الله تعالی وپیغمبری راست گه‌یتمشاردر. یارب، ایمان وتسلیملرنی آرتدرغل.)

١٦٤) قبرستانغه کرگانده‌هم قبرلر یانندن اوزغانده اوشبو دعا اوقولور:

علیکم السلام یا اهل الدیار، رحم الله المستقدمین منا والمستاخرین منکم ❀ انتم لنا سلف ونحن لکم خلف ❀ وانا ان شاء الله بکم لاحقون ❀ نسئل الله تعالی لنا ولکم العافیة ❀

معناسی: ای بو یورطلرنک اهللری، سزگه الله تعالی‌نک سلامی بولسون. الله تعالی دنیادن

اوتکان سزلرگەدە وسزدن قالغان بزلرگەدە رحمت قیلغای ایدی ، سز بزدن اوّلگی کشیلرسز ، بز سزدن صوڭغە قالغان کشیلرمز ، ان شاء الله بزدە البتە سزگە طوتاشورمز . اوزمز اوچون دە سزنڭ اوچون دە الله تعالیدن سلامتلك وعافیت صوریمز .)

---

١٦٥)قرآن اوقوب ثوابینی ارواحلرغە باغشلاغاندە بو یلە دعا قیلنور :

اَللّٰهُمَّ بَلِّغْ ثَوابَ ما قُرِئَ فى هٰذِهِ السّاعَةِ الشَّرِيفَةِ مِنْ كِتابِكَ الْكَرِيمِ اِلَى اَرْواحِ جَمِيعِ الْاَمْواتِ الْمُسْلِمِينَ كافَّةً وَعامَّةً خُصُوصًا مِنْهُمْ اِلَى اَرْواحِ اَقْرِبائِى الَّذِينَ اَذْكُرُهُمْ بِلِسانِى ❁

معناسی : (یا رب ، حرمتلی کتابڭدن اوشبو شریف ساعتدە اوقولغانینڭ ثوابینی مسلمان میتلرنڭ هر برینڭ جانلرینە ایرشدرگل ، خصوصا حاضر تلم ایلە صاناب ذکر قیلاچغم لوزیمە یاقن میتلرنڭ جانلرینەدە ایرشدرگل .)

بونی اوقوغاندن صوڭ اوزینڭ یاقن میتلرینی اسملری وآتالرینڭ اسملری ایلە برەم برەم ذکر ایتوب چغار . مثلا اوشبو روشچە :

یارب: اوشبو اوقولمش قرآننڭ ثوابینی آتام فلان فلان اوغلینڭ ، آنام فلانە فلان قزینڭ، آغام فلان فلان اوغلینڭ ودوستم فلان فلان اوغلینڭ روح شریفلرینە ایرشدرگل .)

---

١٦٦) آشاب یا اچوب بترگاندن صوڭ اوشبو دعا اوقولور:

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِى اَطْعَمَنِى وَسَقانِى وَجَعَلَنِى مِنَ الْمُسْلِمِينَ ❁

معناسی : (الحمد لله ، الله تعالی مینی طویدردی واچردی ودخی مینی مسلمانلردن قیلدی .)

---

١٦٧) بر کشی ایلە کورشکاچ اوشبو دعا اوقولور :

اَللّٰهُمَّ اجْمَعْ بَيْنَنا بِالْخَيْرِ وَالسَّلامِ وَاَلِّفْ بَيْنَنا بِاَحْسَنِ الْكَلامِ ❁

معناسی) یارب ، بزنی ایزگیلك وسلامتلك ایلە کورشدرگل وکورکەم سوزلر ایلە الفت قیلدرغل .)

---

١٦٨) بر ییرگە یا بر مجلسکە اوطورغاندن صوڭ اوشبو دعا اوقولور:

اَللّٰهُمَّ اَنْزِلْنِى مُنْزَلًا مُبارَكًا وَاَنْتَ خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ ❁

معناسی: (یا رب ، مینی مبارك ییرگە ایندرگل . سین خیرلی ایندرگوچیسڭ .)

---

١٦٩) بر ضرر وزیان کیلسە اوشبونی اوقور :

عَسَى رَبُّنا اَنْ يُبْدِلَنا خَيْرًا مِنْها اِنّا اِلَى رَبِّنا راغِبُونَ ❁

معناسی : (شاید ربمز الله تعالی بزنڭ عالمزنی یاخشیغنه آوشدرور. تحقیق بز ربمزغه رغبت واخلاص قیلغوچیلرمز.)

١٧٠) قایغو ایرشکانده اوُشبو دعانی اوقوُر :

اَللّٰهمَّ انّی عبدُكَ وابنُ عبدِكَ، رضیتُ حکمَكَ وقضاءَكَ . اَسئلُكَ اَنْ تُذهِبَ عنّی غمّی وحزنی واَنْ ترزقنی یسرَ عسری ❁

معناسی : (یارب تحقیق مین سینڭ قولڭمن وقولڭنڭ اوغلیمن . سینڭ حکمڭگه وتقدیرڭگه راضیمن ، سیندن صوُریمن مینم کوڭلمدن قایغی وکوینچی بترمکلگڭنی وهم قایغیمنڭ آرتندن شادلغینیده نصیب ایتمکلگڭنی .)

١٧١) یاڭغا آینی کورگانده اوُشبو دعانی اوقوُر :

اَللّٰهُ اَکبرُ ❁ (٣ مرتبه) اَللّٰهمَّ اَهلّه علینا بالاَمنِ والایمانِ والسّلامةِ والاسلامِ ❁ اَللّٰهمَّ اجعلهُ لنا هلالَ خیرٍ ورشدٍ ❁

معناسی : (الله تعالی هرنەرسەدن الوغراقدر. یا رب ، بو آینی بزگه امینلك وایمان ایله هم سلامتلك ومسلمانلق ایله طودرغل . ودخی آنی بزگه ابزگیلك وطوغریلق آیی قیلغل.)

١٧٢) کوك کوکره گانده ویه‌شن یه‌شنه گانده اوُشبو دعانی اوقوُر :

اَللّٰهمَّ لاتقتلنا بغضبكَ ولا تهلکنا بعذابكَ وعافنا برحمتكَ

معناسی : (یارب ، بزنی آچووڭ ایله اولترمه‌گل ، وعذابڭ ایله هلاك قیلماغل : ورحمتڭ ایله بزگه صحت وعافیت بیرگل .)

١٧٣) یاغموُر یاوغانده اوُشبو دعانی اوقوُر :

اَللّٰهمَّ سقیاً هنیئاً وصیباً نافعاً ❁ اَللّٰهمَّ اجعلهُ صیبَ رحمةٍ ولاتجعلهُ صیبَ عذابٍ ❁

معناسی : (یا ربّ ، بو یاغمورنی بزنڭ اوُچوُن طاتلی وفائده‌لی صو قیلغل . یاربّ، بویاغموُرنی رحمت یاغموُری قیلغل ، عذاب یاغموُری قیلماغل .)

١٧٤) سبق اوقودن اوّل اوُشبو دعا اوقوُلوُر :

❁ اَللّٰهمَّ ارزقنا علماً نافعاً وحفظاً کاملاً وذهناً شاملاً وفهماً ذکیّاً ، وتوفیقاً لتحصیلِ العلومِ ❁ اَللّٰهمَّ اخرجنا منْ ظلماتِ الجهلِ والوهمِ ، واکرمنا بنورِ العلمِ والفهمِ ❁ اَللّٰهمَّ افتح لنا ابوابَ علمكَ وانشر علینا خزائنَ رحمتكَ ❁ برحمتكَ یا ارحمَ الرّاحمینَ ❁

معناسى : (يا رب ، بزگه فائده‌لى علملركنى وكوڭلگه تمام آلونى وكيك ذهننى وزيره‌ك فهمنى نصيب قيلغل ، يارب بزنى نادانلق وكوڭل قارا ڭغيلغندن چغاروب علم وفهم نورى ايله جورتله‌گل ، يارب ، بزگه علملك ايشكلرڭنى آچقل ورحمت خزينه‌لرڭنى صاچقل ، اى‌كامل رحمت قيلغوچى الله ، هر بر نه‌رسه‌سينڭ رحمتڭ ايله‌گنه حاصل بولمقده‌در)

١٧٥) . سبق اوقو تمام بولغاندن صوڭ اوشبو دعا اوقولور :

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِى اَخْرَجَنَا مِنْ ظُلُمَاتِ الْجَهْلِ وَالْوَهْمِ ❀ وَنَوِّرْ قُلُوبَنَا بِنُورِ الْعِلْمِ وَالْفَهْمِ ❀ اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لَنَا وَلِوَالِدِينَا وَلِاُسْتَاذِنَا ، وَسَلِّمْ دِينَنَا وَدُنْيَانَا وَاجْعَلْ مَلِكَنَا سَالِمًا وَرَؤُفًا لَنَا ، بِحَقِّ نَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ الْمُصْطَفَى صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ❀

معناسى : (هر بر ماقتاو الله تعالى‌گه خاصدر . اول الله تعالى دركه بزنى نادانلق وفهمسزلك قارا ڭغيلغندن چغاردى ودخى بزنڭ كوڭللرمزنى علم وفهم نورى ايله نورلاندردى ، يا رب ، پيغمبرمز محمد صلى الله عليه وسلم حقينه بزلرنڭ گناهلرمزنى ودخى آتا آنا واستاذمزنڭ گناهلرينى يارلقاغل ، بزنڭ دينمزنى‌ده دنيامزنى‌ده توزوك وسلامت قيلغل ودخى پادشاهمزنى سلامت هم بزگه شفقتلى ومرحمتلى قيلغل .) آمين

١٧٦) هر وقتده وهر اورنده اوقورغه يارى طورغان دعاوذكر :

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ ، فَاِنَّهُ مُحَوِّلُ الْاَحْوَالِ ❀ رَبَّنَا آتِنَا فِى الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِى الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ❀ بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ ❀

معناسى : (هر حال اوچون الله تعالى‌گه حمد قيلامز . چونكه حاللرنى آوشدروچى اولدر . يارب ، بزگه دنياده‌ده آخرتده‌ده ايزگى حاللرنى نصيب ايتكل .
ودخى بزنى جهنم عذابندن صاقلاغل ❀ اى رحيم‌الله ، هر نه‌رسه‌سينڭ رحمتڭدندر .)

آى آيلرى .

١٧٧) مسلمانلر يللرنى حضرت رسولنڭ مكهٔ مكرمه‌دن مدينهٔ منوره‌گه كوچكان يلندن باشلاب حسابليلر . اول واقعه تاريخ ميلادى ايله ٦٢٢ نچى يلده ١٧ نچى آغوستده واقع بولمشدر .

١٧٨) مسلمانلريانى آى يورشى ايله حسابليلر . قوياش باتغاندن صوڭ كوكده آى بيك نازك آلتون اوراق كبى بولوب كورنگان وقتده ، آى

باشی باشلانوُر. ٢٩ یا ٣٠ کوُندن صوکُره ایکنچی آی کورنگاچ ایکنچی آی باشلانوُر. ١٢ آی بر یلغه حساب قیلنوُر.

١٧٩) عربچه آی اسملری اوُشبولردر.

مُحَرَّمْ، صَفَرْ، رَبِیعُ الْاَوَّلْ، رَبِیعُ الْاٰخِر، جُمٰادَی الْاُولٰی، جُمٰادَی الْاُخْرٰی، رَجَبْ، شَعْبٰانْ، رَمَضٰانْ، شَوّٰالْ، ذُوالْقَعْدَه، ذُوالْحِجَّه ❋

١٨٠) یل باشی محرم باشنده باشلانوُر. کوبسنچه. محرم ٣٠ کوُندن، صفر ٢٩دن، ربیع الاوّل ٣٠دن، ربیع الاخر ٢٩دن، جمادی الاولی ٣٠دن، جمادی الاخری ٢٩دن، رجب ٣٠دن، شعبان ٢٩دن، رمضان ٣٠ دن، شوّال ٢٩ دن، ذوالقعده ٣٠ دن، ذوالحجه قایسی یللرده ٢٩دن قایسیلرنده ٣٠دن کیلوُر. شول سببدن آی یلی قایسی یللرده ٣٥٤، قایسیلرنده ٣٥٥ کوُن بولوُر.

١٨١) آی حسابنده تەولکنك باشی قوُیاش بایـغاندن صوك باشلانوُر. هر کوُننك کیچەسی اوزندن الك بولوُر. یا ڭا آینك برنچی کیچەسی ایسکی آینـك آخرغی کوُنندن صوڭغی کیچەدر. ایکنچی کیچەسی برنچی کوُنندن صوڭغی کیچەدر.

بایرام کوُن و کیچەلر.

١٨٢) اهل اسلامنك بر یل اچنده مُبارَكْ کوُنلری (١٤) در:

یل باشی کوُنی، عاشورا کوُنی، هِجْرَتْ کیچەسی، مَوْلِدْ کیچەسی، رَغٰائِبْ کیچەسی، مِعْراجْ کیچەسی، بَرٰائَتْ کیچەسی، فَتْحِ مَکّه کوُنی، قَدْرْ کیچەسی، عیدِ فِطْرْ کوُنی، عیدِ قُرْبٰان کوُنی، تَشْریق کوُنلری.

١٨٣) یل باشی کوُنی محرمنك برنچی کوُنیدر. آی حسابنچه یا ڭا یل باشلانغان کوُندر.

١٨٤) عاشُورا كوُنی محرمنك (١٠)نچی كوُنیدر. پیغمبرمز محمدعلیه السلام هم صحابه‌لر اوُشبو كوُننی مبارك صاناب روزه طوُتمشلر. كوب پیغمبرلر بو كوُنده زور آفت و بلالردن قوُتلمشلر.

١٨٥) هِجْرَتْ كیچه‌سی صفرنك ٢٧ نچی كیچه‌سیدر. اوُشبو كیچه‌ده حضرت رسول حضرت ابوبكر ایله برلكده مكهٔ مكرمه‌دن چقوُب ١٢ نچی ربیع الاوّلده مدینهٔ منوره شهرینه باروُب ییتمشدر. بو سفردن صوڭره اسلام دینی هر طرفقه طارالوُب اعتبارغه كرمشدر. شول سببدن مسلمانلرنك یللری اوُشبو یلنك محرمندن باشلاب حساب قیلنادر.

١٨٦) موَلِدْ كیچه‌سی ١٢ نچی ربیع الاوّلده‌در. پیغمبرمز محمد علیه السّلام ٥٧١نچی سنه‌ده ٢٧نچی آپریلده ١٢نچی ربیع الاوّلده دنیاغه كیلمشدر. بو كوُن بوُتوُن دنیا مسلمانلرینك دنیا و آخرت سعادتلرینه سبب بولغان پیغمبرمزنك طوغان كوُنی بولو سببلی مبارك كوُنلردندر.

١٨٧) رغائب كیچه‌سی رجبنك برنچی جمعه‌سینه قارشی كیچه‌در. بو كیچه‌ده حضرت رسولنك آتاسی حضرت عبدالله ایله آناسی حضرت آمنه‌نك نكاحلری اولوُب برنچی مرتبه كورشمشلردر.

١٨٨) معْراج كیچه‌سی رجبنك ٢٧نچی كیچه‌سیدر. بو كیچه‌ده حضرت رسول كوكلرگه منو واقعه‌سینی كورمشدر. بیش وقت نماز اوقو اوُشبو كیچه‌ده فرض قیلنمشدر.

١٨٩) براَءَتْ كیچه‌سی شعباننك (١٥)نچی كیچه‌سیدر. روایتلرگه قاراغانده بنده‌لرنك بر یللق بخت وسعادتی اوُشبو كیچه‌ده تعیین قیلنادر. شونك اوُچوُن بو كیچه ایزگی كیچه‌لردن صانالادر.

١٩٠) فتْحِ مكّه كوُنی رمضاننك ٢١ نچی كوُنیدر. بو كوُنده

حضرت رسول ١٢ مڭ قدر اسلام عسکری ایله مکهٔ مکرمه‌نی کافرلر قولندن آلوُب قبله‌مز کعبهٔ معظمه‌دن صنملرنی چغارتمشدر.

١٩١) قدر کیچه‌سی رمضاننڭ ٢٧ نچی کیچه‌سیدر. بو کیچه یلنڭ قای کوُننده بولووی آچق معلوم بولماسه‌ده، روایتلر بوینچه کوبسنچه رمضاننڭ ٢٧ نچی کیچه‌سینه طوغری کیلووی احتمال ایتله‌در. بو کیچه‌ده ایزگی عمللرنڭ ثوابی باشقه کیچه‌لرگه قاراغانده بیك کوب آرتقدر.

١٩٢) عید فطر کوُنی شوّالنڭ برنچی کوُنیدر. رمضان روزه‌سی تمام بولغاندن صوڭ بایرام ایتله طوُرغان کوُندر. بو کوُنده عید نمازی اوقو هر مسلمانغه واجبدر. بای کشیلرگه عید نمازینه قدر فقیرلرگه فطره صدقه‌سی بیروده واجبدر.

١٩٣) عید قربان کوُنی ذوالحجه‌نڭ ١٠ نچی کوُنیدر. بو کوُنده‌ده عید نمازی اوقوواجبدر. ینه عید نمازندن صوڭره بای کشیلرگه قربان بوغازلاب اوُی جماعتلرینی، احباب وفقرانی اکرام قیلووده واجبدر.

بو کوُندن اوّلگی کوُن (عرفه) کوُنی دیب آتالوُر. عرفه کوُنی‌ده مبارك کوُنلردندر. حج عمللری اوُشبو کوُنلرده قیلنوُرلر. هر سنه بوُتوُن دنیادن جییلغان بر نیچه یوُز مڭ حاجیلر عرفه کوُننده (عرفات) طاونده دعا وعبادتده بولوُرلر.

١٩٤) تشریق کوُنلری ذوالحجه‌نڭ ١١ نچی، ١٢ نچی و١٣ نچی کوُنلریدر؛ بو کوُنلرده بایرام کوُنلردندر. عرفه کوُنینڭ ایرته نمازندن باشلاب تشریق کوُنلرینڭ اوُچنچیسینڭ ایکندی نمازینه قدر جماعت نمازلرندن صوڭره مسلمانلر هر طرفده قچقروُب تکبیر تشریق اسملی تکبیرنی اوقوُرلر.

١٩٥) ینه هر جمعه کوُن بارچه مسلمانلر اوُچوُن الوغ بایرام کوُندر. بو بایراملرنڭ همه‌سینی مسلمانلر فقیرلرگه یاردم ایتوُب دعا وتوبه‌لر وباشقه ایزگی عمللر ایله اوتکه‌رو تییشلیدر.

تمام.